

Colònia Borgonyà

Sant Vicenç de Torelló

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Ctra. BV-5626, km. 0,5

Coordenades:

Latitud: 42.064
Longitud: 2.24146
UTM Est (X): 437242
UTM Nord (Y): 4657160

Classificació

Número de fitxa 08265 - 4
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari IPA 23828
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Altres
Titularitat Privada
Titular: Diversos propietaris
Autoria de la fitxa Antoni Rodríguez Fernández / Marta Lloret Blackburn
Data de registre de la fitxa: dt., 01/07/1997 - 02:00

Descripció

La colònia de Borgonyà està situada en un meandre del riu Ter, a l'extrem de ponent del terme municipal. Es tracta d'un complex industrial i residencial que es desenvolupa entre la plana del riu i un petit puig situat a tramuntana. A la primera zona s'hi troba la part eminentment industrial del conjunt, definida per naus construïdes entre el segle XIX i el XX. Entre les naus hi transcorre el canal que proveïa d'aigua a la fàbrica, provinent del riu Ter, on una resclosa desvia part del seu curs. A la part de gregal de la part industrial hi trobem la casa del metge de la colònia i una de les cases que conformava el carrer Ter. La part industrial i la residencial queden separades per la carretera i la línia ferroviària, sota la qual hi ha diversos passos subterranis que permeten la comunicació. Entre la línia i la carretera, al costat de mestral del conjunt, trobem els tres xalets dels directius del colònia, de notables dimensions i amb característiques d'habitatges senyorials. La part residencial de la colònia es desenvolupa al costat mateix de la línia ferroviària, amb carrers paral·lels disposats de sud a nord, llevat del carrer Borgonyà i el Fabra. Estan constituïts per cases entre mitgeres de marcat caràcter anglès, en què els materials constructius, la pedra i el maó, estan emfatitzats. Entre aquesta tipologia, hem d'incloure el carrer Canal, situat a l'extrem de ponent del conjunt, davant del canal. Al nord de les primeres, en una cota inferior i en situació de domini sobre aquests habitatges, hi ha la casa de l'administrador i del mestre. Ben aprop s'hi conserva el casino, i sobre d'aquest trobem l'església de la colònia, al costat de la qual s'adossa l'antiga escola dels nens. Durant els anys de creixement de la colònia, es van construir habitatges al nord i a l'oest de les existents, constituïts per blocs quadrangulars on hi residien diverses famílies. Al costat de l'església també hi trobem la casa cuna, on els treballadors deixaven els seus infants durant la jornada laboral. Tota la part residencial està enjardinada mitjançant parterres on s'hi planten flors i arbres ornamentals, a més dels horts que tenien moltes de les cases. L'accés per la part de ponent de la colònia es fa a través del pont de Borgonyà, que salva el riu Ter. Al sud d'aquest hi ha el camp de futbol amb els vestidors, típicament anglesos. Al nord de la colònia, per sobre del puig, s'hi troba el cementiri.

Observacions:

També es coneix com la Colònia dels Anglesos.

Història

A principi de la dècada de 1890, es va constituir la societat escocesa Nuevas Hilaturas del Ter, S.A. i es va construir una fàbrica de filatures a l'indret de Borgonyà, on hi havia el mas Borgonyà i un petit santuari marià. La fàbrica es va situar al costat del riu Ter, que proporcionava l'energia hidràulica necessària per al seu funcionament per mitjà d'una resclosa i un canal. De forma complementària, es van començar a construir les cases del personal obrer i dels directius, a més d'una nova església sota la mateixa advocació que l'anterior, la Mare de Déu de Borgonyà. L'origen escocès dels socis fundadors es va veure reflectit en la trama urbanística, ja sigui en la tipologia dels edificis típicament britànica, els espais enjardinats a tot l'entorn i, més endavant, la construcció d'un camp de futbol, pioner per l'època. L'any 1895, la fàbrica va començar la seva activitat productiva, amb personal escocès que formava als treballadors locals. Aviat es van obrir a la part residencial de la colònia establiments com una fonda, la fleca, la carnisseria, la barberia i el Centre Recreatiu de Borgonyà on, després de les llargues jornades laborals, els treballadors podien passar les estones de lleure. L'any 1897 ja hi havia uns 5.000 treballadors. L'any 1903 els Coats i els Fabra van fusionar les respectives empreses per constituir la Compañía Anónima Hilaturas de Fabra y Coats, S.A, mantenint l'activitat de les fàbriques de Borgonyà i de Sant Andreu de Palomar. L'èxit de l'empresa, juntament amb l'adquisició de la Hilandería Planas de Ripoll va suposar que durant la dècada de 1920 la colònia visqués una primera fase d'expansió important, amb la construcció de noves naus, maquinària i serveis, així com els carrers Ter, Catalunya i Fabra. A la part residencial s'hi va habilitar el Casino, gestionat per una societat amb uns estatuts propis. Entre els serveis, hem de destacar l'existència de la "casa-cuna", on els obrers podien deixar els seus fills fins que s'acabés la jornada laboral. També es va obtenir el

permís del bisbat per a construir un cementiri propi, que fins aleshores estava situat al poble de Sant Vicenç. La Guerra Civil no va causar grans estralls a la colònia i, com a fet destacable, el bàndol republicà va dinamitar el pont de Borgonyà, que va ser reconstruït uns anys més tard. Després de la Guerra, la colònia va quedar petita en proporció al nombre de treballadors, pel que es decideixen construir els blocs del carrer Barcelona i més endavant al carrer Girona. Durant la dècada de 1960 s'amplia la part industrial amb la construcció de noves naus. La crisi del sector tèxtil va esclatar l'any 1973, la vida de la colònia va començar un període de declivi important. Es van acomiadar treballadors i es van retallar les despeses dels serveis socials i culturals. L'any 1976 es va començar el lent traspàs de competències, permetent que els treballadors adquirissin els habitatges i passant a mans de l'Ajuntament de Sant Vicenç els serveis públics. El proteccionisme a què estaven sotmesos els treballadors va transformar-se en desamparament, ja que de cop es trobaven sense servei de "casa-cuna", de servei mèdic, etc. La fàbrica va tancar definitivament les portes l'any 2000. Des d'aleshores, la part industrial és ocupada per empreses de diversos sectors i la part residencial ha esdevingut un poble amb personalitat pròpia.

Bibliografia

- COLLELLDEMONT, P. (1994). "Osona Nord", Les Guies: El 9 Nou. Girona: Edicions Periòdiques de les Comarques, DL.
- DIVERSOS AUTORS (2005). Inventari del Patrimoni vinculat als usos de l'aigua. Consorci Alba-Ter.
- FELIU, A., coord. (2002). Cent elements del patrimoni industrial a Catalunya. Barcelona: Lunwerg Editores.
- Inventari del Patrimoni Cultural Immobile de Catalunya. Patrimoni Arquitectònic. Sant Vicenç de Torelló (Osona). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.
- PLADEVALL. A.; VINYETA, R. (1979). La Vall de Torelló. Geografia i història. Torelló: Editorial Celblau.
- SERRA, R. (2000). Colònies tèxtils de Catalunya. Manresa: Fundació Caixa Manresa, Barcelona: Angle Editorial.

